

**Українське душпастирство
в умовах вибору (1921-1939).
«Витівки долі»
священника Григорія Мельника (1893-1939)**

Ольга Зубко

<http://doi.org/10.33209/2519-4348-2019-7-60>

У книзі «Герой повсякденності» Делії Стейнберг Гусман слушно сказано: «Іноді життя викидає нас на узбіччя. І річ не в якихось там великих драмах чи боротьбі за виживання, а в безлічі дрібних невдач, безупинній метушні, повсякденних проблемах. Та значно частіше ми почуваємося переможцями на полі щоденної борні, впевнено, без страху дивимося в майбутнє, в очікуванні того, що має настати, – чи то добре чи то прикре, – того, що захоче послати нам Бог, адже ми до цього готові. Оце і є герой повсякденності....». Подолянин, лаврівчанин, подебрадець, душпастир Григорій Мельник – і справді герой повсякденності. Приналежність до Української Автокефальної Православної Церкви, яка тільки розбудовувалася; опікування паствою та, врешті, особистісне виживання в непростих умовах еміграції міжвоєнної Чехословаччини – усе це те, що випало на долю однієї людини. Життя душпастиря отця Григорія Мельника, який свідомо обрав духовний сан, традиційно складалося зі звершення Святих Таїнств, обрядів та інших молитовних дійств; проповіді Євангелія як основи основ та, власне, душпастирства. Однак при цьому, отцю Григорію випало чимало такого, що можна окреслити поняттям «витівки долі». Це і його україноцентризм, через який свідомо доводилося йти на конфлікти з вищою церковною чехословацькою ієрархією; це «внутрішнє із зовнішнім місіонерство», що визначалося такими двома непростими питаннями: «Як має виглядати життя священника? Або конкретно – яким чином він повинен заробляти на тих непростих умовах?» та «Яким мав бути, власне, стиль життя священника в той час?»; це і його знання людських душ з їхніми різноманітними потребами.

Ключові слова: українська еміграція, міжвоєнна Чехословаччина, Українська Автокефальна Православна Церква, душпастирство, Поділля.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення духовних потреб українського емігрантства залишається актуальною для Церкви

і в даний час, в умовах чергової (майже п'ятої) еміграційної хвилі. Падіння рівня доходів, безробіття, незадовільний стан системи охорони здоров'я та освіти, а, головне, невпевненість у безпеці з початком війни на Сході – чи не основні критерії недотримання заповіді любові до Бога та ближнього – того основного, на чому ґрунтується Християнство. А що було вже казати про міжвоєнний період 1921-1939 років у житті українських емігрантів у Чехії, коли соціально економічний та політично культурний чинники були підкріплені чинником значно вагомішим, психологічним? Чинником, який не тільки унеможлилював повернення до рідної домівки, а й не гарантував віднайдення «свого місця та ролі» в іншому середовищі.

Аналіз джерел. Доктор історичних наук Наталія Пушкарьова ще в 2010 р. слушно відзначила, що історія повсякденності (*Everyday life history, Alltagsgeschichte, Histoire de la vie quotidienne*) – це нова галузь історичного знання, яка вивчає сферу людської буденності у множинних історико культурних, політико-подієвих, етнічних і конфесійних контекстах. У центрі уваги історії повсякденності – комплексне дослідження повторюваного, «нормального» і звичного, що конструюють стиль і спосіб життя у представників різних соціальних верств, включаючи емоційні реакції на життєві події і мотиви поведінки¹. Тобто, ключовим у визначенні «повсякденного» є якраз регулярно повторюване.

Але реконструкція повсякденності не така вже й проста: по-перше, ця сторона дійсності дуже широка, всеосяжна; по-друге, у історика, який реконструює повсякденне часто відсутні джерела як такі або, навпаки, цих джерел надто багато, і вони стосуються не тільки повсякденності.

Досліджуючи повсякденне буття подільського священника Григорія Мельника ми користувалися переважно документами Центрального державного архіву вищих органів влади і управління у м. Києві, Державного архіву Російської Федерації (м. Москва) та Архіву Служби безпеки Чехословацької республіки (м. Прага).

¹ URL: <http://www.perspektivy.info/print.php?ID=50280> (Дата доступу: 1.06.2016 р.)

Мета публікації. На основі наявних джерел показати історичне тло повсякденного життя пересічного українського емігранта на теренах міжвоєнної Чехословаччини; звернути увагу на соціально прийнятні способи виживання в непростих умовах; проілюструвати те «нормальне» та звичне, що випало на долю конкретного душпастиря.

Виклад основного матеріалу. Міжвоєнні 1921–1939 роки для українського емігранта були роками душевних тривог і розмірковувань. Здавалося, що в його житті переплелася все: і світове воєнне лихоліття, і революційні зміни у формі визвольних змагань 1917-х–1920-х, де одночасне поєднання й конкурування соціального та національного аспектів залишали гіркий присмак «РЕволюційного маРЕВа»². «Земля і воля» часто виявлялися для селян (наймасовішої революційної сили) більшими пріоритетами, ніж національна держава; а маргіналізована українська інтелігенція мало того, що не мала досвічених управлінців, то ще й відсікала потрібних фахівців як представників «нетрудових верств». І, врешті, вимушений виїзд за кордон. Тому, за умов розчарування, ностальгії та невизнання, українське емігрантство потяглося до духовності, до віри в Бога.

Однак і в питаннях віри перед українськими вигнанцями постало відразу декілька суттєвих проблем: це і подальша розбудова Української Автокефальної Православної Церкви; це і подолання церковного розколу (врахування фактора функціонування українських греко католицьких осередків та осередків Російської Православної Церкви, які «поглинали» українські душі); це і відсутність достатньої матеріально фінансової бази. Утім, найгостріше стояло питання підготовки кваліфікованих кадрів – благочинних душпастирів, оскільки за кордоном навіть РПЦ не мала відповідних богословських семінарій (академій).

Маємо відзначити, що кількість українців, яка опинилася в міжвоєнній Чехословаччині, становила близько 20000-22000 осіб. Ця офіційна статистика й досі лишається приблизною, оскільки, відо-

² Кралюк П. (2017) Марево революції. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. (304 с.) (Серія «Magistra vitae»).

мий дослідник української еміграції в ЧСР – академік Микола Мушинка (Словаччина) – в одному із своїх приватних листів авторці даної публікації слушно зазначав:

«... Цифри українських студентів у пражьких закладах вищої освіти у Віднянського та в мене завищені. Вони взяті з офіційних звітів і представляють число записів кожного року або й кожного семестру. Отже, один студент під час навчання виступає в цих звітах і 4–5 разів Чого ми не врахували...»³.

І ось цими 20000–22000 зневіреними українськими душами, чітко розподіленими з моменту виходу на православних, греко-католиків, власне католиків і протестантів, почали опікуватися душпастирі Сербської Православної Церкви, Російської Православної Церкви, Української Автокефальної Православної Церкви (Константинопольський Патріархат).

Чи не найважче було священикам УАПЦ, бо, фактично, Церкву доводилося розбудовувати «з нуля». На прикладі долі одного із душпастирів – подолянина Григорія Мельника – проілюструємо непросте буття духовного керівника в умовах складного життєвого вибору.

Потрібно зауважити, що український автокефальний осередок (близько 300 осіб) був локалізованим здебільшого в курортному містечку Подєбради, (усього в 50 км від Праги), де отаборилася Українська Господарська Академія – дітище демократів шаповалівців. Що цікаво: сюди ніколи не ступала нога українських радикалів – «Центру УНР в екзилі» (петлюрівців), попри те, що основний контингент студентів складали саме колишні вояки Армії УНР (переважно Третя Залізна та Четверта Київська дивізії).

Українська релігієзнавча енциклопедія витлумачує:

«Душпастирство – християнська форма опіки вірних, яка базується на євангельському вченні Верховного Пастиреначальника Ісуса Христа: «Я пастир добрий: пастир добрий життя своє покладає за овець» (Ін 10:11). Душпастирство зна-

³ З приватного листування О. Зубко та академіка М. Мушинки. Лист від 25 грудня 2017 р.

чно відрізняється від інших форм і способів служіння Господові, оскільки потребує безпосереднього спілкування і навіть духовно-інтимного контакту пастиря і пасомого чада, що зумовлено особливістю наставництва і підтримки»⁴.

Отже, душпастир, «відчуваючи дух часу, очікуючи Того, хто понад часом» (св. Ігнатій Богоносець), мав у міжвоєнну добу не тільки максимально повно використати окреслені умови, а й мусив виходити із фундаментальних завдань свого служіння та запитів, ввіреної йому пастви. Він повинен був дбати як про спасіння своєї душі та допомогу в спасінні доручених йому душ мирян, так і розуміти те, що Євангеліє має дві тисячі років, тоді як на безальтернативному й безкомпромісному календареві відображалися лише друге й третє десятиліття ХХ століття.

Як відомо, служіння священника – потрібне. Найперше, це власне священнослужіння – звершення Святих Таїнств, обрядів та інших молитовних дійств. Це та основа, на якій побудоване духовне життя людини, яка вірить в Бога. Те, що не можна мати здорової душі, а відповідно й спастися у вічності, якщо ця душа не буде освячена молитвою Церкви та просвічена благодаттю Пресвятого Духа Божого, чудово розумів і Григорій Мельник – народний учитель, просвітянин, священник, диригент, член Українського військового клубу ім. гетьмана Павла Полуботка, учасник Всеукраїнської Церковної ради (м. Київ), Української Гарнізонної ради в Одесі, Всеукраїнського Церковного собору, благочинний (панотець) 4-го Київського полку Армії УНР, хорунжий Армії УНР, у минулому прапорщик Російської армії⁵.

Лаврівчанин Григорій Мельник (місце народження – село Лаврівка Вінницького району Вінницької області, що в 12 км від обласного центру – О. 3.) на шляху до душпастирства пройшов через Всеукраїнський православний церковний собор 1917-1918 рр., керування однією з парафій Вінницького повіту, Перший Всеукраїнський православ-

⁴ URL: <https://ure-online.info/encyclopedia/dushpastyrstvo/> (Дата доступу: 16.07.2019 р.).

⁵ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України в м. Києві (ЦДАВОВУ), ф. 3785, оп.1, спр. 1527 (4 арк.)

ний собор 1921 р., табори інтернованих та дев'ять парафій на білоруському Поліссі (Пінщині), що тоді входило до складу Другої Речі Посполитої.

«... 31 січня 1918 року моя діяльність міняється – то я у війську, як старшина, то в селі, як учитель української школи, то в Києві, як член Українського Церковного Собору. Врешті 15 лютого 1920 р. я отримав парафію в ріднім Вінницькому повіті й прийняв священство (село Стрижавка, нині селище міського типу Стрижавка Вінницького району Вінницької області, що у 8 км від обласного центру – О. З.) На парафію я йшов з широкими планами, але на ділі довелося їх дуже скоротити, бо всякий прояв культурно-національної праці безпощадно переслідувався з боку більшовицького уряду. Радянська влада довела мене до того, що в кінці травня 1921 р., спасаючи своє життя від Под. Губ. Ч. К., я мусів просто з Українського Церковного Собору в Києві тікати до Польщі. В Польщі я надіявся знайти для своєї праці ґрунт більш сприяючий, але попав до пекла. Двохмісячне перебування в таборі інтернованих українських військ (...) оставили в моїй пам'яті за час побуту у цій середньовічній республіці некрайні спомини, бо по виходу з табору поляки за мою національну працю ганяли мене з одної парафії на другу, не даючи мені, як кажуть, зігріти місця. За три з половиною роки я мав там дев'ять парафій, а коли, згідно із законом, став проводити на Пінщині шкільний плебісцит на користь української школи, зістався зовсім звільнений з парафії «за выступлення, несоответствующія интересам Государства», й до суду – під суворим доглядом поліції. Тому утік до ЧСР, залишивши дочку та дружину...»⁶.

Що вагомо: і Всеукраїнський православний церковний собор 1917–1918 рр., і Перший Всеукраїнський православний собор 1921 р. – фактично церковні рухи за утворення Української Автокефальної Православної Церкви, які для молодого й амбітного

⁶ ЦДАВОВУ, ф. 3785, оп.1, спр. 1527, арк. 2.

подолянина Григорія Мельника збільшували шанс зробити кар'єру та поліпшити свій соціальний статус:

«Найбільший слід у моїм вихованню залишила церковно вчительська семінарія (Вочевидь, йдеться про Вінницьку церковно вчительську семінарію. – О. З.). Вона зробила мене народнім учителем, а оточення товаришів-селян – свідомим членом Української Нації. Ця свідомість надала мені сміливості ширити між своїми вихованцями в народній двокласовій школі українські ідеї в тяжкі дореволюційні часи. Я учив їх української мови, історії й достачав їм українську літературу. Знання музики й співу, які я отримав у тій же семінарії, дали мені можливість утворити церковний хор, на співаннях якого я використовував усі засоби для національного усвідомлення селянської маси. Не переставав я займатися освідмлюючою працею між своїми земляками на місіонерських курсах в Казані й у військовій школі в Києві. Революція застала мене ще у військовій школі. Але це не перешкодило мені прийняти зразу активну участь в українських громадських організаціях»⁷.

Отже, особистий вибір молодого душпастиря (в умовах політичного вибору 1917-1921 рр.!) був цілком свідомим.

Другий вид служіння священника це – проповідь Євангелія, активне внутрішнє й зовнішнє місіонерство. «Внутрішня місія» священника – це суто проповідь серед пастви, її духовне зміцнення та утвердження. Уже дійсних членів Церкви священник має навчати нових для них істин віри, розкриваючи їх зміст відповідно до вчення Церкви. Тоді як «зовнішня місія» священника, з допомогою тієї ж проповіді та доречної й розумної місіонерської діяльності, навертання нових людей до Церкви, напоумлення та навчання. Адже, згідно з логікою Церкви, священник, який не проповідує, не зацікавлений у проповіді або робить це формально, зловживає своїм саном і чинить великий гріх, бо проповідь – не доповнення, не одне із необов'язкових додатків на службах, а ключовий момент Божественної літургії та й усіх інших богослужінь.

⁷ ЦДАВОВУ, ф. 3785, оп.1, спр. 1527, арк. 1.

Як «внутрішнє», так і «зовнішнє місіонерство» панотця Мельника були по-своєму результативними. Потрапивши не на порожнє місце, (а ще на початку 1924 р. професор Василь Біднов (1874–1935) створив на базі Української Господарської академії в Подєбрадах (1922–1939) Церковне братство ім. святих Кирила та Мефодія, яке нараховувало до 300 осіб, з яких 100 були викладачами), священник обрав своєрідні професійні тактику й стратегію.

«Внутрішнє й зовнішнє місіонерство» благочинного при взірцевому опікуванні подєбрадським осередком, визначалися такими двома непростими питаннями: «Як має виглядати життя священника?» Або конкретно «Яким чином він повинен заробляти в тих непростих умовах?» та «Яким мав бути, власне, стиль життя священника в той час?».

«Чи священник має займатися лише духовним і отримувати за це платню від вірних, чи також йому слід мати роботу і заробляти на себе та сім'ю?» – чіткої відповіді на це питання не було як в міжвоєнні часи, так і немає досі, бо дуже багато залежить від того, як священнику вдається реалізувати своє священницьке служіння. Якщо парафія, куди скеровувало життя священника, була досить великою, то йому вистачало і праці з вірними, і засобів на проживання. Натомість, якщо парафія виявлялася малою, священник «допрацьовував» собі світською працею. Малочисельна подєбрадська парафія разом із закритим для благочинного, як і для всіх українських вигнанців у цілому, чехословацьким ринком праці, змусили отця Григорія навчатися в Українському вищому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова в Празі (1923–1933) на музично педагогічному факультеті. І вибір панотця тут теж був цілком свідомим. Чому? А тому, що в середовищі української політичної міжвоєнної еміграції в ЧСР існував так званий «рейтинг професій», де почесне «золото» утримували вчителі, бібліотекарі та музики. Інженери, технологи, агрономи, лісівники, землеміри, економісти, бухгалтери, товарознавці й спеціалісти інших «економічно технічних професій» мали в доробку «срібло», медики – «бронзу», а юристи скромно посідали четверте місце. До того ж в 1919–1924 рр. світом гастролювала Українська хорова капела під керів-

ництвом О. Кошиця з метою популяризації української музичної культури за кордоном, як сакралу українства, одного з його провідних символів. Отож, благочинний Мельник мав рацію: для музик робота знаходилася завжди. Якщо бути конкретним, то додатковий заробіток віднайшовся, зрозуміло, у дозвіллі: у декількох празьких рестораціях (ресторанах). Українські музики чудово розумілися на різних музичних жанрах. Щоправда, викликало подив інше: Григорій Мельник, як і його викладачка з вокалу – свого часу права рука О. Кошиця – Платоніда Россіневич-Щуровська (1893-1973) – «знайшов себе» у жанрі російськомовного шансону та, зокрема, у виконанні популярної в 1920-х «Мурки»⁸.

Отримав відповідь панотець Григорій і щодо того «Яким має бути, власне, стиль життя священника?». Цією відповіддю стали функціональні на базі Української Селянської Спілки в Празі (1923-1931) автотракторні курси (1926-1928) – аналог сучасних курсів з підготовки водіїв різних категорій. Нині нікого не здивує впевнений вигляд того або іншого благочинного за кермом будь-якої марки автівки, оскільки в наш час автівка – дійсно засіб пересування, технічна допомога у вирішенні тих або інших питань. Тоді як у міжвоєнні часи в ЧСР, в умовах швидкого науково технічного прогресу, автівка – радше була статусною річчю. Блискуче про нові тренди в середовищі «українських пражан» писав Юрій Липа (1900-1944) в оповіданні «Гадючки»:

«... Там постійно була нова мода. Розгоралася в мозках тисячі українців під крилами замку короля святого Юрія й огортала всіх: молодь, їхніх батьків, кривних і самих професорів. Навіть чехи, що вчилися в українській академії, піддавалися тим настроям... .. Спочатку постала мода на партійні демонстрації. У душних, повних тютюнового диму покоїках, у великих залах до вправ, у темних шиночках збиралися групки людей, виносили постанови і демонстрували. Ліві відтинки проти правих, проти центральних, тамті між собою.

⁸ Державний архів Російської Федерації (ДАРФ), м. Москва, ф. 5823, оп.1, спр. 50, арк. 11-12.

І раптом за киненим гаслом – кільканадцять дзилликів підносилося угору і грозило. Потім членам партій обридло було бути невмолимими. Ущухли суди, зсірілі закиди...

...Комівуаяжери кинули гасло: велос! Тоді під Подебрадами серед кучерявих садів показалися сотні велосипедистів. Наколесниками стали всі: професори, студентки, діти, сиві діди. Потім частина забралась до шоферства, і вечорами цілі родини розмовляли тільки про порівняльну вартість авто-вих марок і про замоклі свічі...»⁹.

До усього, курси мали вагому прикметність: усі без винятку «курсисти автотракторники» носили якісні шкіряні куртки при дефіциті й дороговизні одягу на той час. Потрібно відзначити, що, незважаючи на велику кількість курсантів, закінчило їх всього 350 осіб. Серед останніх був і панотець.

Тобто, благочинний Мельник, на нашу думку, у своєму «зовнішньому та внутрішньому місіонерстві» десь на інтуїтивному рівні відкидав, здобуту в семінарії нудну звичку переводити більшість людських проблем виключно в духовне русло на кшталт «Молитися, поститися та читати Біблію». Навпаки. Він намагався у важких життєвих умовах вести свою паству шляхом більш модерним та практичним: шляхом навчання чомусь новому, соціоприйнятному, проте, не забуваючи при цьому таки «молитися, поститися й читати Біблію».

Та чи не найосновнішим завданням священника було і є, власне, душпастирство – духовне керівництво ввіреної йому пастви. Не випадково в християнській традиції священник називається отцем, бо впродовж усього життя людини, від самого її народження (зауважимо, навіть від часу причащення ще вагітної матері), і до останнього напуття смертельно хворої людини святими Дарами та її проходами у вічну путь, він не перестає опікуватися нею. Душпастир, по суті, – член родини, добрий товариш і порадник, знавець людських душ.

⁹ Липа Ю. (1937) Гадючки: Новела // Нотатник 3: Новели. Львів: Хортиця. С. 159.

Упродовж 1925-1935 років однією із найстрашніших форм девіантної поведінки в середовищі українських вигнанців було пияцтво. Частково воно пояснювалося розумінням краху «еміграційної концепції швидкого повернення», частково – «поворотництвом», а ще частково – остаточним закриттям чехословацького ринку праці для українських вихідців і чутками про ліквідацію безробіття в 1933 р. по всьому СРСР. Тому, намагаючись подолати пияцтво та підняти моральний дух своїх вірян, подебрадський благочинний вдався до цікавого методу. Таким методом стала турбота про тварин. За свідченням білоруських вірян, панотець Григорій більше любляв котів, аніж собак (вочевидь, спрацьовував стереотип: «Кіт – відсутність мишей та щурів»), тоді як чехословацька влада ретельно стежила за санітарно-епідеміологічним станом – О. З.). Отож, кошенята не раз опинялися в тремтячих, а колись таких сильних, руках і напрочуд швидко відігрівали охолоджені та зашкарубілі виїздом за кордон і важкими обставинами чоловічі серця.

У 1928 році, році фактичного згортання «Руської допомогової акції», один із таких пухнастиків навіть по-своєму «прославив» панотця Григорія. Сталося так, що котресь із подарованих вуличних кошенят захворіло і потрібно було терміново оперувати тваринку. Благочинному Мельнику нічого не залишалося, як заспокоїти господаря пухнастика, а тоді скористатися вже відомим у ЧСР з 1922 р. «Gillette Saffetti» (небезпечним лезом – О. З.) (за кордон до ЧСР вийшло всього 10 українських ветеринарів та 109 кваліфікованих медичних фахівців, проте здебільшого саме священникам доводилося в парафіях виступати медичними фахівцями «широкого профілю» – О. З.):

«...Оперувати котика потрібно було терміново, – згадував мозирчанин Антон Білінський (1897-після 1945) – в минулому «один із білорусів на службі УНР» – хорунжий 4-ї Київської дивізії. – Але ж як? Це ж не кролик, тут кігті, зуби. Ось панотець і вирішив застосувати загальний наркоз. Поклав пухнастика спиною собі на коліна і влив в нього, незважаючи на опір, гарну порцію горілки. Потримав трохи, опустив на підлогу. Тварину добряче хитало, але загальний наркоз пішов на користь: агресивності нуль, муркотить собі. Очі,

правда, в різні боки дивляться, але то вже дрібниці. Операцію провести це не завадило: був розкритий пухир, вибрана столова ложку гною, ретельно вичищена рана, покладена лікарська мазь... Кіт вижив і одужав. Але, на жаль, став повним ідіотом. Не знаю, що цьому посприяло: хвороба, операція, горілка або вроджена котяча схильність. Однак складалося враження, що кіт, що не день, то дурнішав. Він не тільки не навчився ловити мишей, а й неймовірно їх боявся. Одного разу господар кота та душпастир, не витримавши, вирішили наочно показати негіднику, що миша – це безпечно і дуже смачно. Мишу впіймали живу, під банку з монеткою. Прив'язали її за хвоста на ниточку. А кота загнали у кут, щоб заздалегідь не утік. Тоді ж Панотець став похитувати нещасною мишею у тварини перед носом. Миші, напевно, було страшно, але той жах, який читався в котячих очах, зашкалював усі межі. Сидячи на задніх лапах, пухнаста істота спиною втиснулася в куток і перелякано стежила як розгойдується перед її очима якась ініша звірюка. Кульмінаційним моментом стала мишача витівка: вигнувшись, вона потягнулася до кота та.... вкусила його за носа! Отетеріли всі, а кіт з криком вирвався з кутка, прослизнув повз людські ноги та драпонував на вулицю... » (Переклад з чеської авторський. – О. З.)¹⁰.

1930-ті роки на відміну від «золотих 1920-х» були не надто прихильними до української еміграційної громади в ЧСР. Чехословаччину саме зачепила світова економічна криза (1932 р.), яка затяглася аж до 1935 р. Не дивно, що більшість «українських пражан» стала виїждати з країни, та й, власне, благочинний Мельник змушений був шукати, як і його віряни, кращої долі. У липні 1938 р. панотець Григорій Мельник, як свідчить Симон Наріжний, опиняється в «Королеві над Тисою» (нині селищі міського типу Королево Виноградівського району Закарпатської області – О. З.). Як відзначає той же Наріжний: «Над організацією хорів і пласту в

¹⁰ Archiv bezpečnostních složek. (Praha, Czech Republic). Fond S OSTRAVA. Sign. S-4552 OV, str. 34.

Королеві над Тисою багато працював тамошній учитель емігрант Д-р Гр. Мельник»¹¹.

Останні відомості про душпастиря датуються 16 березням 1939 р. За неперевіреними до кінця даними, саме в цей день жменька студентів Севлюської вчительської семінарії Королево (єдиної на той час – О.З.), кілька вчителів та 100 місцевих селян з мисливськими рушницями під артилерійським вогнем весь день стримували наступ угорської армії, і тільки авіаційна атака зламала їхню оборону¹².

1939 рік ми ставимо умовно останньою датою життя душпастиря подебрадця Григорія Мельника, цілком розуміючи правильність твердження Вінстона Черчілля (1874-1965):

«Протягом свого життя кожній людині доводиться спіткнутися об свій «великий шанс». На жаль, більшість із нас просто піднімається, обтрушується і йде далі, наче нічого й не сталося».

References:

1. Security Services Archive. (Prague, Czech Republic) Fond S OSTRAVA. Sign. S-4552 OV, str. 34. [Security Services Archive. (Prague, Czech Republic)].
2. State Archives of the Russian Federation, Moscow, f. 5823, op.1, spr. 50, ark. 11–12.
3. From private correspondence O. Zubko and academician M. Mushynka. Lyst vid 25 grudnya 2017 r.
4. Kralyuk P. (2017). The Revolution Maraud. Ternopil: Navchalna knyga – Bogdan. (Seriya «Magistra vitae»).
5. Lipa Y. (1937) Gadiuchki: Novela // Notatnyk 3: Novely6. Lviv: Xorty`cya.
6. Narizhny S. (1942). Ukrainian emigration. Cultural Emigration of Ukrainian Emigration Between the Two World Wars (1918-1939). Praga: Studiyyi Muzeuy Vyzvolnoyi borotby Ukrayiny. T. 1.
7. Central State Archives of Higher Authorities and Administration of Ukraine in Kyiv, f. 3785, op.1, spr. 1527 (4 ark.)

¹¹ Наріжний, С. (1942). Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Прага: Студії Музею Визвольної боротьби України. Т. 1. (876 с.).

¹² URL: <https://galychyna.if.ua/article/z-boyiv-za-karpatsku-ukrayinu-fragmenti-z-maybutnoyi-knizhki/> (дата звернення: р.). 22.02.2019

Українське душпастирство в умовах вибору (1921-1939). «Витівки долі» священника Григорія Мельника (1893-1939)

8. Central State Archives of Higher Authorities and Administration of Ukraine in Kyiv, f. 3785, op.1, spr. 1527, ark. 2.
9. Central State Archives of Higher Authorities and Administration of Ukraine in Kyiv, f. 3785, op.1, spr. 1527, ark. 1.
10. URL: <https://ure-online.info/encyclopedia/dushpastyrstvo/> (data zvernennya: 16.07.2019 r.).
11. URL: <https://galychyna.if.ua/article/z-boyiv-za-karpatsku-ukrayinu-fragmenti-z-maybutnoyi-knizhki/> (data zvernennya: 22.02.2019 r.).
12. URL: <http://www.perspektivy.info/print.php?ID=50280> (data zvernennya : 1.06.2016 g.).

Кпрва парафії УАПЦ в Подєбрадах

*На фото зліва направо: Микола Грабіна, Отець Григорій Мельник,
Петро Барановський, Віссарін Недоля, В'ячеслав Чернишенко.*

ЦДАВО України. ф. 3795, оп.1, spr. 1527, ark. 7.